

Waardeer de alledaagse waarneming

1. bestrijdingsmiddelen houden zich niet aan perceelgrenzen
2. papieren werkelijkheid
3. tekortkomingen toelatingsprocedure
4. onbeholpen handhaving
5. inadequate communicatie
6. **wat voor soort waarnemingen hebben wij te bieden?**
7. Wat mag je je voorstellen van de intellectuele vermogens van de burger?
8. Maatschappelijke acceptatie bestrijdingsmiddelen
9. Gesundes Volksempfinden of realistische risicoperceptie
10. Gebruik de ogen en oren van de mens achter de schutting en heg

Voorstellen

“Beginnen met anekdote, misschien iets uit zwartboek

Sinds twee dagen hebben mijn man en ik last van irritatie in de keel, geïrriteerde ogen. Bij mij brandt het tevens in de luchtwegen. Vorig jaar hadden we rond dezelfde tijd dezelfde klachten. Mijn man is overigens niet allergisch voor pollen etc. We vermoeden dat het door het landbouwgif komt. Tussen Heiloo en Egmond constateerden we een waas boven de bollenvelden, anders dan het opstuivend zand door de wind bij andere velden. Omdat we niets hard kunnen maken en alleen maar vermoedens kunnen spuien, weten we niet zo best wat we met de gifklikker aanmoeten. Bestaat er (betaalbare) meetapparatuur voor de consument, zodat we niet zomaar in het wilde weg aan het beschuldigen zijn?”

“Onze tuin is 9 meter lang en meteen daaraan grenst een landbouwperceel. Wij hebben een zontje van 2 en er is er nog een op komst. We proberen alles zsm dicht te doen als de spuit komt, echter ruiken we soms de chemische lucht. Ik maak me hierover zorgen. Met name over onze kinderen. De zandbak staat in de tuin, ik moet er niet aan denken dat ik het te laat in de gaten heb en ons kind in de spuitnevel zit.”

Uit: zwartboek Gifklikker

Historie

Mijn naam is Rodina Fournell en ik sta hier als vertegenwoordiger van stichting Bollenboos.

Bollenboos is ruim 14 jaar geleden opgericht in reactie op de opkomende leliebollenteelt in Drenthe. Die teelt gaat gepaard met nogal wat bezwaarlijke praktijken richting natuur, mens en milieu.

Aanvankelijk trok deze teelt, die een nieuwkomer is in onze regio, de aandacht vanwege de rücksichtsloze omgang met het landschap en onze leefomgeving. Ik hoef niemand te vertellen wat voor voornamelijk rol de bollenteelt in Nederland speelt. Van de zeventiende eeuwse tulpenkoorts is Nederland nooit helemaal genezen, alleen representeren de bollen voor ons nu geen windhandel meer, maar een hoogwaardig uitgangsmateriaal. Dat wil zeggen dat bloembollen een ‘landbouwproduct’ zijn dat elders op de wereld weer wordt geplant om daar tot volle wasdom en fel begeerd consumptieproduct te worden. Juist het feit dat Nederland relatief veel van dit uitgangsmateriaal produceert leidt tot het intensieve pesticidengebruik in dit land. Daarover gaat deze voordracht. Het hoge pesticidengebruik in

dit zeer dichtbevolkte land en de hardnekkige neiging van die pesticiden om niet netjes op het beoogde perceel te blijven.

Maar goed rondom het jaar 2000 begon de leliebollenteelt op te vallen in onze gemeente. Met name op de cultuurhistorisch waardevolle essen verschenen lievalden. Die essen zijn door mensenhand door de eeuwen gevormde akkerlanden, die door het eeuwenlange opbrengen van meststoffen en afval een kenmerkend tonvormig reliëf hebben. In waarde zijn ze te vergelijken met de Friese terpen. Het afgraven van terpen om zo aan vruchtbare landbouwgrond te komen was een goed landbouwkundig gebruik tot de jaren 60-70 van de vorige eeuw, maar nu wordt hun cultuurhistorische waarde zo evident gevonden dat we überhaupt niet meer kunnen navoelen hoe we dat ooit in ons hoofd konden halen. Jammergenoeg hebben essen niet of in veel geringere mate zo'n beschermde status gekregen. Zo kon het gebeuren dat op onze zanderige, licht zure etsgronden de ideale voedingsbodem werd gevonden voor de zogenaamde contractteelt. Bollenteelt, met name van lelies, die plaatsvindt op gehuurde percelen. Voor de huurder, die toen veelal een kolenboer uit de traditionele bollenstreek was easy-money en voor de verhuurder financieel erg lucratief en een mooie toevoeging aan zijn vruchtwisselingschema. De contractteler nam percelen die vooral als grasland hadden gediend die werden doodgespoten en enkele weken later begon de zogenaamde natte ontsmetting. Die ontsmetting is een behandeling van het perceel met het gif metam-natrium, waarover ik nog verder zal komen te spreken. Die ontsmetting behelst het aanrollen van het perceel. Dan komt er een grote wals die drukt het pas ontsmette veld aan totdat het zo glad als een spiegel is. Een uiterlijk dat naar ons idee totaal niet in overeenstemming was met de authentieke uistraling van een es. Aangezien onze achtergrond in de cultuurhistorie ligt was onze aandacht wel gewekt. Helemaal toen bleek wat er verder nog voor fysiek zeer ingrijpende praktijken deel uitmaakten van deze bollenteelt. Drainage wordt aangebracht, de grond wordt aangerold en als de bolletjes rijp zijn worden ze met medeneming van een flinke laag aarde gerooid. Die aarde wordt in grote industriële spoelinstallaties, die ook her en der verschenen, van de bollen gespoeld en conform provinciale regelgeving als besmette grond weer terug gebracht naar de akker van herkomst. En daar in de lage gedeeltes gestort hetgeen een finale aanslag op het landschap betekent. Nou ja! En dan hadden we het nog niet eens gehad over die verhipte spuittrekker die wel twee tot drie keer in de week langskwam. Ja want hoe zat dat eigenlijk. Wat kwam dat ding belachelijk vaak langs en wat voor troep werd er eigenlijk over die arme akkers uitgestort? Google leerde dat dat een potente cocktail van de meest giftige giften was. Nou dat kon niet goed zijn voor de natuur en het milieu. Daar moesten bijvoorbeeld de dieren wel last van hebben. We vonden veel weerklank bij lokale en regionale natuur-en milieuorganisaties: van milieufederatie tot de lokale groep jagers. Niemand verwelkomde de lieweelt als welkome aanvulling op het agrarisch landschap. Waarom niet: omdat de lieweelt de koningin van de pesticidegebruikers is. Zelf tegenwoordig, nu er vanuit de sector wordt geschermd met indrukwekkende reductiecijfers, die trouwens tot stand zijn gekomen op basis van berekeningen en niet op basis van metingen, blijft lieweelt grootverbruiker met haar 100kg actieve stof per ha.. (tegenover maïs met 3 kg). Niet langer waren zozeer de lelies het probleem, niet eens de bollen, maar de bestrijdingsmiddelen.

De bollenteelt wordt beschouwd als normaal landbouwkundig gebruik van een perceel en daarom verschijnen bollenvelden in principe overal. Zodoende is het geen uitzondering dat bollenvelden worden ingericht naast scholen, direct naast woonhuizen en in waterwingebieden. Het waterleidingsbedrijf is hier niet blij mee, maar kan niets beginnen, zelfs niet in het geval van de doorlatende zandgrond die onze regio ook zo geschikt maakt voor de bollenteelt. Hun strategie is het zoveel mogelijk gronden aankopen om zo de bollenteelt buiten de waterwingebieden te houden.

Het pesticidengebruik is een blijvend grote zorg voor ons, omdat deze teelt de grootste hoeveelheden van deze middelen gebruikt van alle volle-grond teelten in Nederland. Aangezien in onze omgeving bollenteelt regelmatig vlak bij bewoning voorkomt vragen wij ons af: wat zijn de risico's voor de gezondheid van gezinnen die in de buurt van zulke velden wonen? In onze gemeente hebben honderden mensen zich aan Bollenboos verbonden omdat zij zelf negatieve ervaringen met de bollenteelt hebben gemaakt. Daarnaast krijgen we zeer geregeld, zeker 2 keer per week, telefoon van mensen uit alle 'bollengebieden' van het land, die zich zorgen maken over mogelijk schadelijke gevolgen voor hun gezondheid. De vragen en kanttekeningen die bij ons rijzen met betrekking tot de bollenteelt brengen wij geregeld onder de aandacht van lokale en regionale overheden. Over het algemeen reageren zij afwijzend op onze vragen en opmerkingen, omdat alle pesticiden die in de bollenteelt gebruikt worden toegestane middelen zijn.

bruggetje

Omwonenden in het nadeel

In beginsel gingen wij, zoals de meeste mensen nog altijd doen, ervan uit dat pesticiden pas na uitvoerig onderzoek en risicoanalyse op de markt komen. Telers zouden daarnaast zeer terughoudend zijn met het gebruik van de middelen, al was het maar omdat zij tijdens het gebruik ook zelf het risico van blootstelling lopen. Toch is hier sprake van een onoverkomelijke asymmetrie: telers en betrokken loonwerkers zijn in de gelegenheid zichzelf tegen kwalijke gevolgen van pesticiden te beschermen. Bijsluiters van pesticiden geven altijd aan welke beschermingsmaatregelen gebruikers moeten treffen, zoals handschoenen of tractors met gesloten cabine. Ze hebben het voordeel dat ze weten welk middel ze gebruiken en hoe zich daarbij te gedragen. Dat voordeel hebben omwonenden van een behandeld perceel niet. Zij weten niet eens altijd dat er behandeld is, ook niet waarmee er behandeld is en laat staan hoe zich daarbij te gedragen. Bovendien wordt een omwonende in de loop van het groeiseizoen blootgesteld aan een cocktail van middelen, waarvan niet bekend is wat het gemeenschappelijk effect daarvan is. Tenslotte is het zo dat waar de gebruiker na het behandelen het perceel verlaat, de omwonende letterlijk met de vrijgekomen lucht blijft zitten.

Doordat wij ons gingen realiseren dat blootstelling aan pesticiden voor omwonenden iets wezenlijk anders betekent dan voor gebruikers gingen we op zoek naar bestaand onderzoek naar de situatie van een omwonende. Dat onderzoek is er niet.

We weten niet wat onbeschermd chronische blootstelling aan een mengsel van middelen doet met de mens, met de ongeboren mens, met het zich ontwikkelende kind en alle andere groepen met een verhoogd risico bij blootstelling.

Het zijn toegelaten chemische gewasbeschermingsmiddelen!

Alle chemische gewasbeschermingsmiddelen die bij de teelt van bollen worden gebruikt zijn wettelijk toegelaten. De chemische gewasbeschermingsmiddelen, beter bekend onder de naam bestrijdingsmiddelen, worden, alvorens ze op de markt komen, beoordeeld door het College Toelating Chemische gewasbeschermingsmiddelen (CTGB). De werkzame stoffen die de chemische gewasbeschermingsmiddelen bevatten vallen onder Europese wetgeving.

Het Europese parlement hanteert een zonale verdeling. Europa is daarbij ingedeeld in drie zones, in de volksmond wel de bier, de wodka en de wijnzone genoemd, omdat de zones overeenkomen met deze nationaal genoten dranken (dat is allang niet meer zo scherp ingedeeld maar a la). Binnen deze respectieve zones is een aantal werkzame stoffen voor het produceren van chemische gewasbeschermingsmiddelen toegestaan. Dat betekent dat

zeer beperkt rekening gehouden wordt met de onderlinge verschillen tussen de landen. Klimaat, geografie en ook bevolkingsdichtheid spelen vrijwel geen enkele rol bij de toelating van werkzame stoffen voor chemische gewasbeschermingsmiddelen. Nou is het vlakke Nederland nogal waaierig aangelegd en wonen er nogal veel mensen op maar een klein stukje land. Weliswaar woont 80% van die mensen inmiddels keurig netjes in de stad, maar alleen al de bollenteelt kent nog altijd zo'n 90.000 omwonenden

Doorslaggevende omstandigheden

Als een werkzame stof is toegestaan kan het middel waarin het verwerkt is worden gebruikt in combinatie met alle andere eveneens toegestane chemische gewasbeschermingsmiddelen. Zo kan het gebeuren dat het cocktaileffect optreedt. De verschillende chemische gewasbeschermingsmiddelen reageren op elkaar hetgeen de nodige risico's met zich meebrengt. Dit hiermee geïllustreerde cocktaileffect wordt niet meegewogen bij de toelating van een gewasbeschermingsmiddel. Omdat dat te lastig is, naar wij hebben vernomen. Voor omwonenden is dit cocktaileffect echter wel het kennen waard, want wij zijn per definitie blootgesteld aan een cocktail van middelen: niet alleen bevat elke giftank sowieso al een mengsel van verschillende producten, ook bevinden zich rond je huis, werk of school meestal meerdere percelen, met verschillende gewassen die ieder hiun eigen spuitregime kennen. Zo hadden we zelf afgelopen zomer te maken met een spuitsessie die zich zodoende over drie dag aan een stuk voortsleepte. Met een blootstelling die een mengsel zal zijn van alle stoffen die je uit de spuitboom ziet wegstuiven.

Het feit dat een middel is toegelaten zegt niet alles over de veiligheid ervan voor mens en milieu. De toxiciteit van een middel is afhankelijk van de hoeveelheid waarin het wordt gebruikt en het gevaar wordt ook bepaald door omstandigheden waaronder het wordt gebruikt. Zo is rattengif toegestaan, maar als je er kwistig mee omspringt, of het uitstrooit op bijvoorbeeld een schoolplein, levert dat groot gevaar op voor diegenen die er aan worden blootgesteld. Het feit dat het een toegestaan middel betreft doet daar niet aan af. Context doet ertoe!

Vaker spuiten betekent chronische blootstelling van omwonenden

Ook de frequentie waarmee een middel in het milieu vrijkomt en zodoende natuur en mens beïnvloedt is een factor waarmee rekening moet worden gehouden. De toegelaten chemische gewasbeschermingsmiddelen worden tijdens de teelt van bollen en met name leliebollen met grote regelmaat in het milieu en in de leefomgeving van mensen gebracht. Per teeltseizoen is dat zo'n 35 keer. Zoals werd geturfd door een omwonende en afgelopen teeltseizoen kunnen wij uit eigen ervaring deze frequentie weer bevestigen.

Omwonenden van deze velden zijn dus gedurende een teeltseizoen nooit gevrijwaard van de invloed van de chemische gewasbeschermingsmiddelen. Door de grote frequentie ontstaat een chronische, langdurige blootstelling. Bovendien ontstaan door de grote diversiteit aan chemische gewasbeschermingsmiddelen, de hoeveelheden en de toepassingsfrequentie optimale omstandigheden voor het voornoemde cocktaileffect.

Bij de toelating van de chemische gewasbeschermingsmiddelen wordt met de hierboven geschetste realiteit geen rekening gehouden. Europa kijkt naar de werkzame stoffen, de fabrikanten voegen dan hulpstoffen zoals conserveringsmiddelen, maar ook versnellers of vertragers toe om het uiteindelijke chemische gewasbeschermingsmiddel te componeren. De fabrikant test het middel in een laboratorium op bijvoorbeeld ratten. Het door de fabrikant uitgevoerde onderzoek gaat naar het CTGB en dat bepaalt op basis van de door de fabrikant geleverde gegevens of het kan worden toegelaten. De onderzoeksresultaten van

de fabrikant zijn geheim.

Toepassers en omwonenden

Omdat het bij chemische gewasbeschermingsmiddelen veelal om giftige stoffen gaat komen ze op de markt met een uitgebreide bijsluiter. Die heeft als doel de gebruiker van het middel aan te sporen zichzelf te beschermen. Dat kan met hand-en ademhalingsbeschermers, aanwijzingen voor een tractor met gesloten cabine etc. Bovendien is er een wettelijke herbetredingstermijn. Het staat telers en boeren verder vrij of zij zichzelf of hun medewerkers willen beschermen.

Chemische gewasbeschermingsmiddelen mogen niet in het oppervlaktewater terecht komen. Er moet daarom gewerkt worden met driftreducerende koppen op de spuitinstallatie. Wanneer deze spuitinstallatie goed is ingesteld en er op een geschikt moment en op de juiste hoogte met chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gespreid kan het voorkomen dat omwonenden van landbouwpercelen of naastgelegen natuurgebieden meeprofiteren van de verminderde drift van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Zodoende zou de toepasser de omwonende ook een klein beetje kunnen beschermen. Daartoe moet wel de wil bestaan en ook het bewustzijn bij de teler of boer. De omwonende is volledig afhankelijk van de goodwill van de teler of boer. Ook zou de teler de omwonende van te voren op de hoogte kunnen brengen dat hij gaat spuiten en waarmee. Dan kan de omwonende naar binnen gaan, ramen deuren en ventilatiesysteem sluiten, huisdieren binnen houden, de was binnenhalen en allerbelangrijkst: de kinderen binnenroepen. In het geval van lelieteelt wordt hier geschetst scenario zo'n 35 keer per jaar werkelijkheid. Omdat de chemische gewasbeschermingsmiddelen voor een belangrijk deel vluchtig en verdampen in de lucht helpen maatregelen die de spuitdrift reduceren maar heel beperkt. Dus het meeprofiteren stelt niet veel voor maar is schijnbescherming...

Ondermijnd voor de ontwikkeling

Onze grootste zorg gaat uit naar kinderen, zowel ongeboren als de huidige generatie, die in deze fase van hun leven geconfronteerd worden met bestrijdingsmiddelen. Omdat het bij bollenteelt, zoals gezegd, om normaal landbouwkundig gebruik gaat zijn bollenvelden direct naast scholen en kinderdagverblijven te vinden.

In scholen in onze regio is ook vaak een kinderdagverblijf gevestigd. Dat betekent dat er naast schoolkinderen ook baby's vanaf drie maanden in zo'n school aanwezig zijn. Ook tijdens de schoolvakanties zijn er kinderen in het gebouw, dus ook gedurende de hoogtijdagen van het pesticidengebruik. Pesticiden zijn vaak getest en beoordeeld in de context van bedrijfsvoering en werk. De standaard-mens die daar gehanteerd wordt komt niet overeen met een snel groeiend, zich ontwikkelend kind. Voor kinderen moet de maatschappelijke verantwoordelijkheid ze te vrijwaren van versturende invloeden zoals pesticiden heel zwaar wegen.

Waar hebben onze activiteiten tot nu toe toe geleid?

Laat ik beginnen te vertellen waar ze nog niet toe hebben geleid, hoewel dat zaken zijn waar wij ons al meer dan tien jaar voor inzetten.

We hebben niet bereikt:

1. adequate herziening van de toelatingsprocedure van bestrijdingsmiddelen
2. adequate ruimtelijke ordening die erop is gericht de afstand tussen bestrijdingsmiddelen en omwonenden te vergroten
3. wet-en regelgeving die is te handhaven door lokale overheden en vooral ook de

NVWA

wat we wel hebben bereikt is dat dit in toenemende mate ongemakkelijke thema's zijn geworden voor bestuurders en politici, zowel lokaal als landelijk.

Hoe we dat onder meer bewerkstelligen is op volgende manieren:

Lokaal inventariseren we bollenvelden. Weliswaar onze strijd niet langer over bollenteelt als zodanig, maar over bestrijdingsmiddelen en de gevolgen van blootstelling daaraan in je eigen leefmilieu, maar omdat bollenteelt van die situatie zo'n mooi voorbeeld is, volgen we haar bewegingen op de voet.

kaarten

We maken daarvna meerjaren—kaarten waarmee we vervolgens gemeentelijk en lokaal bestuur confronteren. **Dia 2 - inventarisatie bij bewoning**

Wij hebben verschillende publicaties gemaakt met uitgebreide en geografisch gespecificeerde inventarisaties van de verspreiding van bollenteelt in de gemeente Westerveld. In "Een teelt op drift" wordt het gebruik van grond voor de lelieteelt in de gemeente Westerveld gedurende zeven jaar vanuit verschillende perspectieven belicht. Het rapport geeft een exact beeld van waar en wanneer gespoten is met bestrijdingsmiddelen. Inmiddels is er ook de 14-jarenkaart.

Frappant is dat wij meer bollenvelden tellen dan er officieel zouden zijn aldus de sector. Deze kaarten zijn een ongelooflijk sterke reality-check omdat ze laten zien dat de teelt zich niet langer als gast gedraagt, maar in de loop van een aantal jaar niet alleen haar tandebroedel in het bekertje heeft gezet, maar ook de vuile onderbroeken in de wasmand stopt. Er komt alleen maar meer bij.

gifklikker

Zoals ik al eerder zei worden wij veel benaderd door ongeruste mensen uit het hele land. Ook hierbij gaat het steeds in mindere mate alleen maar over bollenteelt, maar veel meer over bestrijdingsmiddelen. Om die te registreren hebben we samen met de partij voor de dirern een meldpunt opgericht 'Gifklikker' waar mensen hun zorgen en meldingen kwijt kunnen. Na het eerts jaar hebben we de klachten gebundeld in een zwartboek dat zal worden aangeboden aan verantwoordelijke bewindspersonen en woordvoerders landbouw uit de tweede kamer. Wat hier zo belangrijk aan is is wederom die doorkijk naar de werkelijkheid. Zo ziet de alledaagse confrontatie met bestrijdingsmiddelen er voor mensen in het landelijk gebied uit.

Rapport gezondheidsraad: gewasbeschermingsmiddelen en omwonenden

Willen we niet helemaal op ons konto schrijven, maar ergens ook wel

Wat we hebben bereikt is dat er dankzij een uitzending van Zembla in 2011, waaraan wij hebben meegewerkt en die heeft geleid door kamervragen door Esther Ouwehand (PvdD) de gezondheidsraad is gevraagd zich over dit probleem te buigen. In die Zembla-uitzending die 'gif in de bollenstreek' heette werden wij geïnterviewd, bevraagd over onze alledaagse ervaringen met bestrijdingsmiddelen in de lelieteelt, maar ook een aantal deskundigen. Bijvoorbeeld prof. Sauers kinderarts en toxicoloog martin van den berg. Zij meenden dat de toelatingsprocedure volstrekt tekortschoot waar het ging om de blootstelling van omwonenden aan bestrijdingsmiddelen. Dat dat een grote omissie was in die procedure. Daarmee geconfronteerd had de toenmalige directeur van het ctgb geen antwoord, stotterde en kon niet anders dan beamen dat de activiteiten van het ctgb niet gericht waren

op de bescherming van omwonenden van landbouwpercelen. Ook niet op passanten zoals fietsers, wandelaars en struinende kinderen trouwens. De kamervragen van Ester ouwehand leidden tot de opdracht voor de gezondheidsraad zich hierover te buigen en met een advies te komen. Dat advies kwam zo'n anderhalf jaar later. In een hoorzitting mochten wij de gezondheidsraad laten weten wat volgens ons de grootste knelpunten waren en ook op het eerste concept mochten we reageren. Uiteindelijk bevestigde het onze bange vermoedens. De veiligheid van omwonenden wordt op dit moment niet gegarandeerd door de toelatingsprocedure. De raad adviseerde een blootstellingonderzoek. Daarnaast kwam ze met enkele handelingsperspectieven voor alle betrokkenen. Gedragsadviezen voor boeren, maar ook voor omwonenden: ramen en deuren sluiten, groente uit eigen tuin wassen was binnen tijdens en na bespuitingen, dieren en kinderen binnenhalen. Dat moet je wel 35 keer per zomer kunnen opbrengen. Overheden adviseerde de raad dat, aangezien het vergroten van afstand tussen bespoten gebied en leefomgeving als mitigerende maatregel geldt, na te denken over spuitvrije zones. Juist met dat advies in de hand bestoken wij iedere overheid die we maar te pakken kunnen krijgen. Wij vinden dat het de verantwoordelijkheid is van bestuurders om, via ruimtelijke ordening, de burger te beschermen tegen blootstelling aan bestrijdingsmiddelen. Dat leidt onder meer tot frequent gesprekken met bestuurders, brieven, petities, we organiseren thema-avonden en spreken geregeld in bij gemeenteraadsvergaderingen enz. enz.

blootstellingsonderzoek

Er zal dus eerst en ook voor het eerst in Nederland, worden gekeken hoe bestrijdingsmiddelen zich gedragen in de leefomgeving van mensen. Op welke manieren ze dus grensoverschrijdend gedrag vertonen doordat ze zich niet netjes houden aan de perceelgrenzen en zodoende zich ok niet beperken tot de doelorganismen. Daarbij zijn we betrokken. We hebben een plek in de klankbordgroep en de begeleidingsgroep. De eerste moet helpen bewaken of het onderzoek zich wel op relevante zaken blijft richten. Dat betekent dat die klankbordgroep is bevolkt met mensen die op een of andere manier te maken hebben met bestrijdingsmiddelen, als producent, als toepasser en in ons geval als onvrijwillig blootgestelde. Ook moet deze groep eraan bijdragen dat er correct over het onderzoek gecommuniceerd wordt. Waarbij ik merk dat we als stakeholders met totaal verschillende achtergronden weliswaar respectvol met elkaar omgaan, maar dat het een hele kunst is om een soort gedeelde taal te vinden. Ik streef ernaar om eraan bij te dragen dat dit onderzoek recht doet aan de complexiteit van de omstandigheden van een dagelijks leven in het landelijk gebied. Dat het bijvoorbeeld rekening houdt met alle mogelijke scenario's die tot blootstelling leiden en die aan de vergadertafel niet zomaar bij in de hoofden van mensen opkomen.

Het is voor ons vooral mooi om te zien dat er iets beweegt. Dat de motivatie is ontstaan om tot meer kennis te komen over de problematiek, die voor ons als omwonende zo enorm goed voor het blote oog zichtbaar is.

Metam –natrium

Dit bestrijdingsmiddel wil ik graag kort bespreken, omdat we van doorslaggevend belang zijn geweest bij de omgang met dit middel.

Zoals ik al eerder aangaf is dit een grondontsmettingsmiddel dat wordt ingezet om aaltjes (nematoden) te bestrijden. Daartoe wordt het in de grond gebracht waar zich een blauwzuurgas ontwikkelt dat deze diertjes om zeep moet helpen. Blijft het echter niet netjes in de grond en dat kan goed, omdat het immers in zijn werkzame staat gasvormig is, dan kun je als omwonder met dit zeer giftige middel in aanraking komen. Dit middel krijgt in de milieubelastingsladder van CLM maar liefst 210.000 punten toegekend, zo giftig is het. Op

een bepaald moment melde zich een omwonende van een gladiolenperceel zich bij ons met het verhaal dat hij, nadat hij kort na de toepassing van metam natrium op belendend perceel in zijn eigen tuin had gewerkt, ziek was geworden. Brandende lippen en toeg en een vreemde kortademigheid waar hij nog nooit eerder last van had gehad. Verschijnselen die lang aanhielden, vooral de longklachten bleven maanden, en die in verband kunnen worden gebracht met die blootstelling aan metam natrium. Doordat we samen met deze omwonden in staat zijn geweest dit akelige praktijkvoorbeeld onder de aandacht van de staatssecretaris te brengen, via omwegen, is het middel tijdelijk verboden geweest en nu weliswaar weer toegelaten, maar met strenge gebruiksvoorschriften. Achteraf blijkt dat al in onderzoek stammend uit 2006 was gebleken dat metamnatrium naar de omgeving ontsnapt, maar pas het praktijkvoorbeeld heeft kunnen leiden tot maatregelen.

De maatschappelijke aandacht voor bestrijdingsmiddelen is sowieso heel groot. De bijen, de vogels de vissen, alle populaties zouden onderdruk staan door het gebruik van bestrijdingsmiddelen. De maatschappelijke acceptatie is zo'n beetje wel weg. En nee dat vertaalt zich niet in consumentengedrag, tenminste als je recent onderzoek over de duurzaamheid van onze keuzes in de supermarkt mag geloven. Wel vertaalt zich dat in een nieuwe burgerlijk gedrag. In politiek gedrag ook

11. Wat mag je je voorstellen van de intellectuele vermogens van de burger?
12. Maatschappelijke acceptatie bestrijdingsmiddelen
13. Gezondes Volksempfinden of realistische risicoperceptie
14. Gebruik de ogen en oren van de mens achter de schutting en heg

Dia 3 / 4- lelies in waterwingebied

Dia 5 - lijst met pesticiden

Dia 6 - monam

Dia 7/8 - foto's van natte ontsmetting

Dia 9 - foto van karrenvracht monam

Dia 10 - foto van lekkage op ons land

Dia 11 - school met glijbaan

Waarom een onderzoek niet alleen nodig is, maar onontbeerlijk

Dia 12 – 13 – 14 bestrijdingsmiddelen naast bewoning.